

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ

Εισαγωγή στην Κλασική Αρχαιολογία

Ενότητα 9: Εξέλιξη της αρχιτεκτονικής και της πολεοδομίας Ι

Μανόλης Στεφανάκης

Τμήμα Μεσογειακών Σπουδών

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

1.	Εξέλιξη της αρχιτεκτονικής και της πολεοδομίας I	4
1.1	Γεωμετρική Περίοδος (11 ^{ος} -8 ^{ος})	4
1.2	Αρχαϊκή Περίοδος (περ. 700-490)	4
2.	Βιβλιογραφία	5

1. Εξέλιξη της αρχιτεκτονικής και της πολεοδομίας I

Στη ένατη ενότητα του μαθήματος θα αναπτυχθούν, εν συντομία τα παρακάτω θέματα:

1.1 Γεωμετρική Περίοδος (11^{ος} -8^{ος})

Ελάχιστα είναι τα αρχιτεκτονικά κατάλοιπα που έχουν σωθεί από τους οικισμούς και τα ιερά των πρώιμων ελληνικών χρόνων, ενώ η εικόνα είναι λίγο καλύτερη όσον αφορά στα νεκροταφεία τα οποία μας επιτρέπουν να συνάγουμε κάποιες πληροφορίες για το μέγεθος, την οργάνωση και τις επαφές του οικισμού στον οποίο ανήκαν. Με βάση τα στοιχεία αυτά πρέπει να υποθέσουμε ότι τον 11ο και το 10ο αιώνα π.Χ. σημαντικά κέντρα ήταν η Αθήνα, το Άργος, το Λευκαντί, η Ιωλκός, η Κνωσός και η Ιαλυσός. Περισσότερες πληροφορίες διαθέτουμε από τα τέλη του 9ου αιώνα π.Χ. και εξής, όταν πλέον οι μετακινήσεις στον Αιγαϊακό χώρο μειώνονται και οι ομάδες των μετακινουμένων αρχίζουν να εγκαθίστανται μόνιμα σε έναν τόπο.

Την γεωμετρική αρχιτεκτονική διαμορφώνουν δύο βασικοί παράγοντες: *η μνήμη του παρελθόντος που δεν ξεφεύγει από τις παραδεδεγμένες μορφές και μια νέα τάση για λιτότητα, συμμετρία, σαφείς αναλογίες και περισσότερη ακρίβεια.*

- Οικισμοί-Οικιστική αρχιτεκτονική
- Τυπολογία των γεωμετρικών ναών

1.2 Αρχαϊκή Περίοδος (περ. 700-490)

Κατά τον 7ο αι. αναπτύσσεται και στην αρχιτεκτονική δημιουργική δραστηριότητα. Τα γεωμετρικά κτίσματα μεταμορφώνονται και αλλάζουν και τα υλικά. Αντί για πλιθιά και ξυλοδεσιές αρχίζει να χρησιμοποιείται η λιθοδομή. Ταυτόχρονα το μεγάλο επίτευγμα της ελληνικής αρχιτεκτονικής, ο ναός εξελίσσεται για να βρει στο τέλος του αιώνα τους ρυθμούς και την μνημειώδη έκφρασή του. Ωστόσο οι παλιότερες κατασκευές οικοδομημάτων εξακολουθούν να υπάρχουν, τουλάχιστον στο πρώτο μισό του 7ου αι. (700-650)

Για τον 6^ο αι. π.Χ. ένας σχετικά μεγάλος αριθμός ναών μας είναι σήμερα γνωστός. Κανένας από αυτούς, ωστόσο, δεν διασώθηκε ακέραιος, ούτε διέσωσε ολόκληρο το ύψος του εξωτερικά μέχρι τη στέγη. Αυτό εμποδίζει συνήθως την πλήρη αναπαράστασή τους, δεδομένου μάλιστα ότι οι αναλογίες των αρχιτεκτονικών μελών μεταξύ τους δεν είναι καθορισμένες, όπως γίνεται αργότερα στα κλασσικά μνημεία. Επίσης η χρονολόγηση των αρχαϊκών αρχιτεκτονικών μνημείων είναι δύσκολη. Μόνον όπου υφίστανται ρητές φιλολογικές μαρτυρίες ή έχουν βρεθεί παράλληλα με τα αρχιτεκτονικά και στοιχεία κεραμικής, μπορεί κανείς να είναι βέβαιος για ακριβείς

χρονολογήσεις κατά τον 6ο αιώνα. Η αδυναμία κατατάξεως βάσει της εξελίξεως των αναλογιών είναι και εδώ η αιτία της ασάφειας.

- Οικιστική αρχιτεκτονική
- Μνημειακή τοπογραφία μεγάλων ιερών
- Τυπολογία των αρχαϊκών ναών

2. Βιβλιογραφία

Δημητριάδης, Ε.Π. 1995. *Ιστορία της Πόλης και της Πολεοδομίας. Ευρωπαϊκοί Πολιτισμοί. Μυκηναϊκοί Χρόνοι ως τις αρχές του 20^{ου} αι.* Θεσσαλονίκη: Εκδοτικός οίκος Αδελφών Κυριακίδη Α.Ε.

Λαγόπουλος, Α.Φ. (επιμ.) 2010. *Ιστορία της Ελληνικής Πόλης.* Αθήνα: Ερμής – Αρχαιολογία και Τέχνες,

Μαζαράκης Αινιάν, Α. 2000. *Όμηρος και Αρχαιολογία.* Αθήνα: Ινστιτούτο του Βιβλίου-Α. Καρδαμίτσα.

Μαστραπάς, Α.Ν. 1994. *Ελληνική Αρχιτεκτονική από τους Πρώιμους Ιστορικούς Χρόνους μέχρι τη Ρωμαϊκρατία.* Αθήνα: Ινστιτούτο του Βιβλίου – Μ. Καρδαμίτσα.

Μπουρνιά-Σημαντώνη Εύα, *Αρχαιολογία των Πρώιμων Ελληνικών Χρόνων,* Αθήνα (Καρδαμίτσα) 1997.

Τραυλός, Ι. 1993². *Πολεοδομική Εξέλιξις των Αθηνών: Από των Προϊστορικών Χρόνων μέχρι των Αρχών του 19^{ου} Αιώνος.* Αθήνα: Εκδόσεις Καπόν & Αγγελική Κόκκου.

Dinsmoor W.B., *The Architecture of Ancient Greece,* London/N.York 1950.

Gruben, G. 2000. *Ιερά και Ναοί των Αρχαίων Ελλήνων.* Αθήνα: Ινστιτούτο του Βιβλίου – Α. Καρδαμίτσα.

Hellmann, Marie – Christine 2003. *Η αρχαία ελληνική αρχιτεκτονική.* Αθήνα: Δαίδαλος Ι.